

HANDLEDNING

Så här gör du en förenklad kemikalieförteckning och identifierar ämnen som omfattas av miljömålet *en giftfri miljö*

Version 3. 2019-01-28

Denna handledning har tagits fram av miljöförvaltningarna i Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm som samarbetar kring tillsynen inom kemikalieområdet för att ge en effektivare och mera rättssäker tillsyn, genom att jobba på samma sätt.

Kristianstads kommun
2019-07-19

Innehåll

Vissa kemiska produkter är märkta	3
Så här klassas kemiska produkter	4
Äldre märkning	4
Gör en kemikalieförteckning - steg för steg.....	5
Miljö kvalitetsmålet - Giftfri miljö	6
Varför ska du ha en kemikalieförteckning?.....	6
Bilaga 1 - exempel på kemikalieförteckning.....	7
Bilaga 2 - utfasningsämnen	8
Bilaga 3 - prioriterade riskminskningsämnen.....	9

Genom att fylla i en kemikalieförteckning får du kunskap om de kemikalier som används i verksamheten. Du får även en överblick över hur farliga de är och hur de påverkar människors hälsa och miljön. För att du ska komma igång med att sammanställa en kemikalieförteckning kan du ta hjälp av den här handledningen. Den hjälper dig att göra en sammanställning över dina kemiska produkter och sedan kunna prioritera bland dem.

Vissa kemiska produkter är märkta

Det finns kemiska produkter som måste märkas (märkningspliktiga). Produkterna är då märkta med ett *faropiktogram* och en eller flera *faroangivelser*. Produktens *klassificering* (se nästa sida) avgör vilken märkning produkten får. När du köper en märkningspliktig produkt ska du få ett *säkerhetsdatablad* från leverantören.

Även kemiska produkter som inte är märkningspliktiga kan innehålla farliga kemikalier. Om produkterna omfattas av kraven på att säkerhetsdatablad ska finnas ska detta anges på förpackningen.

Reglerna kring märkningen finns i europeisk lagstiftning som brukar kallas CLP.

CLP = Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar.

Faropiktogram enligt CLP

Symbolerna kan vara kombinerade med signalorden **Varning** eller **Fara**.

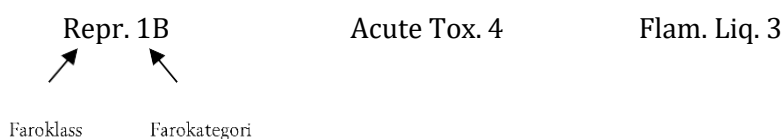

Så här klassas kemiska produkter

Klassificeringen av en produkt eller ett ämne består av två delar, en som beskriver typ av fara och en som preciserar vilka risker som det finns med ämnet.

De två delarna kallas för *faroklass* respektive *faroangivelse*. Faroklasserna är dessutom uppdelade i *farokategorier* (sifferkod):

- Exempel på faroklasser (typ av fara) med farokategorier:

- Exempel på koder för faroangivelse: H310, H341, H420

Vad de olika koderna står för hittar du på Kemikalieinspektionens webbplats www.kemi.se, sök på *farokoder* eller *faroangivelser*.

Äldre märkning

Tidigare klassificerades och märktes kemiska produkter enligt Kemikalieinspektionens föreskrifter (Kifs 2005:9) om klassificering och märkning av kemiska produkter. Denna lag gäller inte längre och märkning enligt den får inte längre förekomma. Om du har kvar produkter som är förpackade och märkta enligt den äldre lagstiftningen behöver du plocka bort dess förpackningar från hyllorna. De äldre märkningarna såg ut så här:

Gör en kemikalieförteckning - steg för steg

Börja med att göra en förteckning över de kemiska produkter som är märkta med faropiktogrammen nedan. När du gjort det kan du fortsätta med verksamhetens övriga kemiska produkter så att du till slut har en sammanställning över alla.

När du gör sammanställningen ska du utgå från de kemiska produkternas säkerhetsdatablad. Följ stegen nedan och skriv in informationen om produkterna i den bifogade kemikalieförteckningen.

Steg 1

Skriv in produktens namn, användningsområde, leverantör/tillverkare och årsförbrukning.

Steg 2

Skriv in klassificeringen av produkten. Detta finns i avsnitt 2 i säkerhetsdatabladet. I kolumnen "Produkts klassificering enligt CLP" skriver du in faroangivelsen (exempelvis *H351*) och i kolumnen "Produkts faroangivelser i ord" skriver du in vad koden betyder (exempelvis *Misstänks kunna orsaka cancer*)

Steg 3

Ta reda på om produkten innehåller något utfasningsämne eller prioriterat riskminskningsämne och skriv in det i sammanställningen - läs mer om detta på nästa sida. Information om de ämnen som ingår i en produkt finns i avsnitt 3 i säkerhetsdatabladet.

Jämför faroangivelserna med de som finns i tabellen i bilaga 2 och bilaga 3 till denna handledning.

- Om någon faroangivelse finns i bilaga 2 så är ämnet ett utfasningsämne.
- Om någon faroangivelse finns i bilaga 3 så är ämnet ett prioriterat riskminskningsämne.

Steg 4

Gör en handlingsplan för hur ni ska

1. Sluta använda de produkter som innehåller utfasningsämnena.
2. Sluta använda eller minska riskerna med de produkter som innehåller prioriterade riskminskningsämnena.

Miljökvalitetsmålet - Giftfri miljö

Miljökvalitetsmålet "giftfri miljö" är ett av Sveriges 16 miljökvalitetsmål som är beslutade av riksdagen. I miljökvalitetsmålet har ämnesgrupper med farliga egenskaper identifierats och delats in i två prioriteringsnivåer, *utfasningsämnen* och *prioriterade riskminskningsämnen*. Vilken grupp ett ämne hör till beror på dess egenskaper. Olika åtgärder behöver vidtas beroende på vilken grupp ett ämne tillhör.

Utfasningsämnen

Utfasningsämnen är särskilt farliga ämnen som inte ska användas eller släppas ut i miljön. Enligt Sveriges nationella miljömål ska all användning av dessa upphöra. Hanterar ni ett utfasningsämne i företaget ska ni byta ut ämnet till ett mindre farligt ämne eller skapa en plan för hur ni ska byta ut ämnet. I bilaga 2 finns en lista över ämnenas egenskaper.

Prioriterade riskminskningsämnen

Prioriterade riskminskningsämnen är inte lika farliga som utfasningsämnen, men har egenskaper som gör att de ska bytas ut så långt det är möjligt. Hanterar ni prioriterade riskminskningsämnen ska ni utreda om de går att byta mot mindre farliga alternativ. Finns det inga alternativ så ska åtgärder vidtas för att få en säker hantering utan risk för att de hamnar i miljön. I bilaga 3 finns en lista över ämnenas egenskaper.

Kemikalieinspektionens PRIO-guide

För att ta reda på om ett ämne är ett utfasningsämne eller prioriterat riskminskningsämne kan du även söka i *Prioriteringsguiden - PRIO*, på kemikalieinspektionens webbplats, kemi.se. Observera att PRIO är en exempeldatabas och att inte alla ämnen finns med. Kriterierna som nämns i tabellerna i bilaga 1 och 2 finns beskrivna i Prioriteringsguiden.

Varför ska du ha en kemikalieförteckning?

Miljöbalken ställer krav på att du som verksamhetsutövare ska ha kunskap om de kemikalier som du hanterar, samt att du ska byta ut farliga kemikalier till mindre farliga kemikalier där det är möjligt. Det kallas för *produktvalsprincipen*.

Genom att fylla i en kemikalieförteckning får du kunskap om de kemikalier du använder i din verksamhet. Du får även en överblick över hur farliga de är och hur de påverkar människors hälsa och miljön.

För anmälningspliktiga verksamheter gäller *Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll*, som ställer krav på att upprätta en kemikalieförteckning. För verksamheter som inte är anmälningspliktiga gäller ändå miljöbalkens krav på kunskap och att undvika farliga kemikalier.

Kemikalieförteckningen är ett bra verktyg i arbetet med att uppfylla dessa krav. För att underlätta arbetet med kemikalier är det bra att utse en miljöansvarig i verksamheten. För anmälningspliktiga verksamheter är det ett lagkrav att en miljöansvarig ska finnas. Inom verksamheter med en gemensam administration för flera mindre enheter (till exempel kommunens skolor och förskolor eller en större kedja) kan en miljöansvarig hjälpa till ute på de enskilda enheterna.

Bilaga 2

Utfasningsämnen

Egenskap	Klassificering enligt CLP-förordningen för att fastställa egenskapen
Cancerframkallande	(Cancerogenitet, kategori 1A och 1B) H350: Kan orsaka cancer...*
Mutagent	(Mutagenitet i könsceller, kategori 1A och 1B) H340: Kan orsaka genetiska defekter...*
Reproduktionstoxiskt	(Reproduktionstoxicitet, kategori 1A och 1B) H360: Kan skada fertiliteten eller det ofödda barnet...*
Hormonstörande	(se kriterierna)
Särskilt farliga metaller (Cd, Hg, Pb)	(se kriterierna)
PBT /vPvB – Persistenta, Bioackumulerande, Toxiska / mycket Persistenta, mycket bioackumulerande	(se kriterierna)
Ozonstörande ämnen	(Farligt för ozonskiktet) EUH059: Farligt för ozonskiktet H420: Skadar folkhälsan och miljön genom att förstöra ozonet i övre delen av atmosfären

*Om det är definitivt bevisat att faran inte kan orsakas av några andra exponeringsvägar kan exponeringsvägen ha angetts som en del av faroangivelsen. För reproduktionstoxicitet ska typ av effekt ha specificerats om denna är känd (effekt på fertilitet eller på fosterutveckling). En eller två bokstäver efter faroangivelsen indikerar exponeringsväg (till exempel H350i - Kan orsaka cancer vid inandning) och/eller typ av effekt. Alla tilläggs-koder är inkluderade i kriterierna.

Bilaga 3

Prioriterade riskminskningsämnen

Egenskap	Klassificering enligt CLP-förordningen för att fastställa egenskapen
Mycket hög akut giftighet	(Akut toxicitet kategori 1 och 2) H330: Dödlig vid inandning H310: Dödlig vid hudkontakt H300: Dödlig vid förtäring (Specifik organotoxicitet - enstaka exponering) H370: Orsakar organskador.* och **
Allergiframkallande	(Luftvägs- eller hudsensibilisering, kategori 1, 1A och 1B) H334: kan orsaka allergi- eller astmasymtom eller andningssvårigheter vid inandning. H317: Kan orsaka allergisk hudreaktion
Hög kronisk giftighet	(Specifik organotoxicitet - upprepade exponering) H372: Orsakar organskador genom lång eller upprepade exponering.* och**
Mutagent	(Mutagenitet i könsceller, kategori 2) H341: Misstänks kunna orsaka genetiska defekter...*
Miljöfarligt, långtidseffekter	(Farlig för vattenmiljön, kategori kronisk 1 och kronisk 4) H410: Mycket giftig för vattenlevande organismer med långtidseffekter H413: Kan ge skadliga långtidseffekter på vattenlevande organismer
Potentiella PBT / vPvB	(se kriterierna)

*Om det är definitivt bevisat att faran inte kan orsakas av några andra exponeringsvägar kan exponeringsvägen ha angetts som en del av faroangivelsen. För reproduktionstoxicitet ska typ av effekt ha specificerats om denna är känd (effekt på fertilitet eller på fosterutveckling). En eller två bokstäver efter faroangivelsen indikerar exponeringsväg (till exempel H350i - Kan orsaka cancer vid inandning) och/eller typ av effekt. Alla tilläggs-koder är inkluderade i kriterierna.

** Som en del av faroangivelse H370 eller H372 kan vilka organ som påverkas ha angetts om detta är känt.